

Pracoviště: Jesenická 31
Odbor/oddělení: Odbor výstavby/oddělení státní
památkové péče

Tel.: (+420)583 388 111
Fax.: (+420) 583 213 587

Naše č. j.: MUSP 70678/2024
Naše sp. zn.: 49205/2024 VYS-PP/MOPA

Římskokatolická farnost Rapotín
Družstevní č.p. 122
788 14 Rapotín

Vyřizuje: Monika Paulová DiS.
Tel.: (+420)583 388 204
(+420)583 388 254
E-mail: monika.paulova@sumperk.cz
katerina.portesova@sumperk.cz
Datum: 23.5.2024

ROZHODNUTÍ

Městský úřad Šumperk, odbor výstavby, oddělení státní památkové péče, jako místně a věcně příslušný orgán státní památkové péče ve smyslu § 29 odst. 2 zákona č. 20/1987 Sb., o státní památkové péči, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o státní památkové péči“), obdržel dne 10.4.2024 žádost žadatele, kterým je Římskokatolická farnost Rapotín, IČO 67341896, Družstevní č.p. 122, 788 14 Rapotín, o vydání závazného stanoviska ve věci:

restaurování hrací části varhan v kostele Nanebevzetí Panny Marie v Rapotíně - nemovitá kulturní památka kostel Nanebevzetí Panny Marie, rejstříkové číslo ÚSKP ČR 101991, na pozemku parc. č. 1236 v katastrálním území Rapotín.

Dnem 10.4.2024 bylo zahájeno správní řízení vedené pod spis. zn. 49205/2024 VYS-PP/MOPA. Městský úřad Šumperk, odbor výstavby, oddělení státní památkové péče vydává v této věci podle § 14, odst. 1, 3 zákona o státní památkové péči, v platném znění, toto

závazné stanovisko:

Práce: restaurování hrací části varhan v kostele Nanebevzetí Panny Marie v Rapotíně - nemovitá kulturní památka kostel Nanebevzetí Panny Marie, rejstříkové číslo ÚSKP ČR 101991 na pozemku parc. č. 1236 v katastrálním území Rapotín, spočívají dle předložené žádosti a restaurátorského záměru k „Restaurování hrací části varhan Rapotín farní kostel Nanebevzetí Panny Marie“, zprac.: Jan Gottwald, organolog arcidiecése olomoucké, Olomouc, 26. 3. 2024, v: *restaurátorský zásah bude především konzervační a nepůvodní části nástroje (2 přidané rejstříky ve II. manuálu, vedení elektroinstalace apod.) budou odstraněny; základním požadavkem celého restaurování bude odborný a zodpovědný varhanářský přístup k jednotlivým dílům a částem nástroje, které se zachovaly, zejména k píšťálám a varhannímu prospektu. U dílů a částí, které byly výše vyjmenovány bude maximálně zachována původní materie; díly, které nebude možné restaurovat, budou zhotoveny nově jako restaurátorské kopie dle příslušných částí varhan (respektování původního materiálu, tvarosloví a funkce). Nástroj bude restaurován dílensky, tj. bude kompletně odborně demontován (hrací část), zabalen a odvezen do dílen“. Postup restaurování: varhanní skříň: Kompletní čištění, konzervace (případně petrifikace) všech částí a dílů, truhlářské výspravy, doplnění chybějících částí truhlářské podstaty a zajištění statiky skříně varhan. Dekor je řešen samostatným restaurátorským záměrem. Nosná konstrukce varhan:*

kompletní čištění, konzervace (případně petrifikace) všech částí a dílů, truhlářské výspravy, doplnění chybějících částí truhlářské podstaty a zajištění vnitřní statiky nosné konstrukce varhan; hrací stůl: bude provedena celková demontáž a očištění; následně bude provedena konzervace a případně petrifikace všech částí a dílů. Budou odstraněny všechna nepůvodní elektrozařízení a přídavky; bude nově zhotoveno subtilní zapínání elektroventilátoru a osvětlení pedálnice a varhanního pultu. V rámci restaurování bude provedeno: truhlářské vyspravení ulomených a poškozených fragmentů hlavy hracího stolu, renovace vnitřních politur, renovace manubrií. Vyčištění politury štítků v ultrazvuku a jejich restaurování (obnova barevnosti, písma, zlacení). Výměna všech dorazových plstí. Renovace manuálové klaviatury: bude kompletně restaurována a nově kalibrována, vyčištění potahu tastů (slonová kost/eben) a následná konzervace; budou kompletně vyměněny všechny dosedové materiály dle původních vzorů. Pedálová klaviatura bude kompletně restaurována. Komplexní renovace spojového a registračního aparátu (včetně kolektivů a aretačních šlapek). Všechny kovové díly budou konzervovány mikrokrytalickým voskem, případně tanátováním. Následně bude provedena kompletace hracího stolu, včetně perfektní regulace a seřízení všech částí a funkcí; Varhanní lavice: kompletní restaurování v souladu s dekorem hracího stolu; elektrická zařízení na hracím stole: Osvětlení manuálu na samostatném stojanu, nebude pevnou součástí hracího stolu; ne bílé světlo. Osvětlení pedálu: samostatné, nebude pevnou součástí hracího stolu; ne bílé světlo. Zapínání elektroventilátoru: dálkové ovládání, které zároveň zapne i obě osvětlení. Traktura: „Hřidelové desky a abstrakty: všechny díly budou po demontáži (pečlivá a systematická dokumentace) a očištění konzervovány, případně petrifikovány; případně bude provedena výměna kožených pouzder hřidelí, restaurování vodičích lišt a konzervace úhelníků (kov i dřevo). Budou obnoveny (případná výměna) regulační matky a dorazových plstí a vyvažování. Restaurování všech kovových dílů (osičky, úhelníky apod.). Následně dojde ke kompletnímu zfunkčnění a ozkoušení celé traktury; bude zaručen bezhlučný, lehký a bezproblémový chod.“ Vzdušnice: Pedálová i manuálové vzdušnice budou kompletně demontovány a očištěny suchou párou. Bude provedena kompletní demontáž a revize tónových kuželek, očištění a kontrola těsnících kůží, vadné budou vyměněny, aby byla zajištěna těsnost všech tónových ventilů. Vzdušnice bude pravděpodobně nutné petrifikovat v lázni Solakrylu (na doporučení organologa) a následně budou konzervovány aplikací roztoku „Lignofix varhany III“ a přírodními vosky; zrestauroují se rejstříkové ventily. Bude kompletně restaurováno usazení píšťal (truhlářsky: lavečky, stojánky, držáky (dle vzorů fy Rieger). Budou kompletně restaurovány všechny píšťalnice (prolévání, precizní těsnost vrtání). Následně bude provedeno opětovné sestavení vzdušnic, kompletní překožení (těsnost mezi vzdušnicí a píšťalnicemi), přelepení kancel modrým papírem, montáž píšťalnic, opravených laveček, stojánků, věšáků a celkové precizní seřízení všech funkcí a částí v součinnosti s regulací traktury.“ Vzduchová soustava: vzduchová soustava bude kompletně očištěna suchou párou, budou odstraněny všechny původní kůže; proběhne kompletní konzervace všech částí a dílů; lokálně bude provedena i petrifikace. Kompletní výměna všech měkkých materiálů na všech měchách a vzduchové soustavě (modré papíry (nové přelepy všech lubů a olepení), kůže, filce; bude zhotovena nová „košile“ magazínového rezervoáru i foukače ze speciální bílé jehněčí usně, která bude vyčiněna bez použití chromu). Provede se restaurování stabilizátorů magazínu a výměna pantů. Budou překoženy pojistné ventily a zpětné záklopy. Budou restaurovány vzduchovody. Komplexní restaurování regulační záklopy, tlumící bedny a beden na závaží na měchu (cihly). Následně proběhne kompletace všech částí a dílů, napojení na vzduchové rozvody; bude zakoupeno nové elektrické pomaloběžné dmychadlo odpovídající kapacity (19 rejstříků s 16´v Man., s 8´spojkami) a nastaven tlak původní 91 mm Vs. V souvislosti se zvukovými zkouškami proběhne případné přenastavení tlaku (po restaurování píšťal na kontrolním dnu přímo na místě v kostele v Rapotíně).“ Píšťalový fond: „Dochovaný píšťalový fond bude kompletně restaurován. Chybějící píšťaly v jednotlivých řadách budou doplněny dle daného vzoru. Výška ladění bude výchozí, tj. $a_1=449\text{ Hz}/24,5\text{ C}$. Restaurování zachovaných píšťal: Lg: kompletní čištění, konzervace, petrifikace a truhlářské výspravy všech částí a dílů. Sejmutí všech nepůvodních nátěrů. Grafitování průlinek. Revize těsnosti dřeva zátek, výměna všech těsnících kůží u krytů, kalibrace předkrývek. Případné snižování a úpravy výřezů na původní intonaci jednotlivých píšťal, respektování dobové intonace fy Rieger. SnPb: kompletní čištění mokrou cestou, revize ladiček, rovnání těl, cínařské výspravy, doletování chybějících vousů atd. Kompletní revize ladiček a jejich oprava. Případné snižování a úpravy výřezů na původní intonaci jednotlivých píšťal, respektování dobové intonace fy Rieger. Doplnění chybějících píšťal.“ **Zatím není zřejmé, zda bude nutné upravovat případnou nepůvodní výšku píšťalových labií. To umožní**

až další průzkum po demontáži, jehož výsledky je třeba projednat na kontrolním dnu. Rejstříková dispozice; Intonace, ladění a hudební temperature „Varhany budou naintonovány dle výchozího stavu. Jednotlivé řady budou intonačně srovnány za minimálního zásahu do zvukotvorných částí píšťal. Předpokládají se zvukové zkoušky rejstříků (na dílně i přímo v kostele). Temperatura rovnoměrná, $a_1=449 \text{ Hz}/24,5 \text{ C.}$ “

jsou z hlediska zájmů státní památkové péče přípustné při dodržení následujících podmínek:

1. Po demontáži bude proveden finální srovnávací a restaurátorský průzkum, jehož výsledky budou projednány s pracovníky památkové péče na prvním kontrolním dni před zahájením restaurátorských prací;
2. V průběhu realizace prací budou svolávány kontrolní a konzultační dny za účasti zástupců vlastníka, zhotovitele prací, orgánu státní památkové péče a organologa NPÚ. V rámci kontrolních a konzultačních dnů budou řešeny především detaily prací zjištěné z povahy věci až v průběhu prováděného restaurování. Zápisy z kontrolních dnů s popisem detailních řešení a popisem průběhu zvukových zkoušek budou součástí závěrečné restaurátorské zprávy, která bude předána odborné organizaci nejpozději do 31. 12. kalendářního roku, ve kterém budou práce dokončeny. Tato zpráva bude vypracována podle pokynů v metodice MK Péče o varhany a zvony;
3. V návaznosti na navržené podmínky bude před zahájením prací předložen návrh harmonogramu kontrolních dnů a následně projednán na kontrolním dni.

Odůvodnění:

Městský úřad Šumperk, odbor výstavby, oddělení státní památkové péče, jako místně a věcně příslušný orgán státní památkové péče obdržel dne 10.4.2024 žádost žadatele, kterým je Římskokatolická farnost Rapotín, IČO 67341896, Družstevní č.p. 122, 788 14 Rapotín, o vydání závazného stanoviska ve věci restaurování hrací části varhan v kostele Nanebevzetí Panny Marie v Rapotíně - nemovitá kulturní památka kostel Nanebevzetí Panny Marie, rejstříkové číslo ÚSKP ČR 101991, na pozemku parc. č. 1236 v katastrálním území Rapotín. Dnem podání žádosti tj.: 10.4.2024 bylo zahájeno správní řízení vedené pod spis. zn. 49205/2024 VYS-PP/MOPA.

Kostel Nanebevzetí Panny Marie, Rapotín je nemovitá kulturní památka chráněná státem ve smyslu zákona o státní památkové péči, která je evidována v Ústředním seznamu kulturních památek ČR pod rejstříkovým číslem 101991.

Je zevrubně popsána v předloženém záměru, proto uvádíme jen základní údaje. Varhany pochází z dílny krnovského varhanáře Franze Riegera z let 1872-74, z přechodného období, kdy už přijal jako společníky firmy své dva syny. V roce 1872 vznikl návrh na tyto varhany, v roce 1873 byl nástroj vyroben a vystaven na Světové výstavě ve Vídni (1. 5. – 2. 11. 1873). V roce 1874 byl postaven a adaptován do nového farního kostela v Rapotíně jako op. 4 zmíněné firmy (slavnostní otevření kostela se konalo 26. 6. 1874). V roce 1930 zřejmě došlo k přístavbě dvou nepůvodních hlasů do II. Manuálu (Aeoline 8' a Vox coelestis 8') a připojení elektroventilátoru. Jinak se varhany dochovaly bez větších změn, což předpokládáme zejména pro jejich zvukovou stránku. Varhany mají 19 rejstříků na dvou manuálech a pedálu. Traktury jsou mechanické, vzdušnice s rejstříkovou kancelou.

K zamýšleným pracím se písemně vyjádřil dne 2.5.2024 zástupce NPÚ (Národní památkový ústav, ú.o.p. Olomouc, IČO 75032333, Horní náměstí 25, 779 00 Olomouc 9) pod č. jednacím NPU-391/33548/2024.

V souladu s ust. § 36 odst. 3 správního řádu vyzval správní orgán účastníky řízení, aby se před vydáním rozhodnutí vyjádřili k jeho podkladům do 7 dnů od doručení tohoto oznámení. Účastník řízení svého práva nevyužil.

Předložený záměr řeší restaurování hrací části varhan v kostele Nanebevzetí Panny Marie v Rapotíně. Jak správně uvádí autor záměru, tyto varhany si velkou měrou dochovaly svoji původní technickou a zejména zvukovou podobu. Jsou pravděpodobně prvním dvoumanuálovým nástrojem právě vznikající firmy Bratří Riegerů z Krnova. Významně tak reprezentují ranou tvorbu této významné varhanářské firmy.

Podmínka č.1 byla stanovena z důvodu, že předložený materiál přináší potřebné informace. Vstupní průzkum po demontáži potvrdil nutnost dořešit některé zatím nejednoznačné nálezy formou dalších průzkumů po demontáži. Viz komentáře v oddíl u Návrh prací).

Podmínka č. 2 byla stanovena s ohledem na to, že případná další zjištění bude možné provádět až v průběhu prací a jejich projednání uskutečnit až v rámci následujících kontrolních a konzultačních dnů. Je třeba hledat komisionální řešení při posouzení regulace traktur, posouzení intonačních změn, atp. Týká se to zejména komisionálních zvukových zkoušek, které probíhají až po dokončení restaurování technických částí varhan a píšťal, po zpětné demontáži v kostele. Svolání kontrolních dnů by mělo proběhnout při jakékoliv změně či novém zjištění, mající dopad na odlišnosti v realizaci od postupu a materiálů navržených v záměru. Takové postupy je třeba projednat a písemně zaznamenat zápisem z kontrolního dne. Je to mimo jiné proto, že písemné vyjádření a navazující závazné stanovisko neposuzuje obecnou ideu restaurování kulturní památky, ale zcela konkrétní návrh řešení. Případné odchylky od tohoto řešení tak zatím nemohou být jeho předmětem, ani předmětem závazného stanoviska. Jsou-li tyto odchylky nutné, musí být samostatně posouzeny.

Podmínka č. 3. byla stanovena z důvodu, že harmonogramem prací budou stanoveny mezníky, ve kterých je nutno provést místní šetření pro vyhodnocení provedených prací a pro upřesnění či potvrzení dalšího postupu prací.

Veškeré práce budou provedeny v režimu restaurování a oprávněnou osobou dle § 14a, b památkového zákona, ve znění pozdějších předpisů, tedy držitelem povolení MK ČR pro restaurování varhan v odpovídajícím rozsahu. Předložený postup prací, včetně materiálových rekonstrukčních zásahů, je nutné v případě uměleckořemeslného díla vést v režimu restaurování. Požadavek na provádění prací specializovanou restaurátorskou kapacitou plyne z výše uvedených hodnot a faktu, že varhany jsou hudebním nástrojem, vyžadujícím adekvátní podobu a ochranu nejen řemeslného či vizuálního (výtvarného) zpracování, ale zejména individuální zvukovou hodnotu.

Dokumentační povinnost plyne z platných zákonných norem, zejména z § 10 Vyhlášky 66/1988 Sb., kdy žádoucí je zcela průkazná dokumentace. Doporučujeme, aby tato dokumentace byla vypracována podle metodiky „Péče o varhany a zvony, jejich památková ochrana“. Požadavek na odevzdání závěrečné dokumentace vlastníkově a zástupci odborné organizace státní památkové péče má oporu v odst. 9 § 14 výše uvedeného zákona. Je žádoucí, aby závěrečná zpráva byla zcela průkazná a měla náležitou vypovídací hodnotu, je totiž svou povahou historickým pramenem k památce (dílu) před zákrokem a sumarizuje provedené práce, včetně záznamu použitých technologií. S ohledem na § 10 odst. 4 písm. g) vyhlášky č. 66/1988 Sb. je třeba, aby součástí závěrečné zprávy byly nejen zápisy z kontrolních dnů, ale i popis průběhu zvukových zkoušek.

Veškeré změny a další doplňky oproti předloženému záměru je nutno předem odsouhlasit s orgány státní památkové péče ve smyslu zákona o státní památkové péči.

Poučení o odvolání:

Proti tomuto rozhodnutí je možno podle ust. § 81 odst. 1, § 83 a § 86 odst. 1 správního řádu podat odvolání do 15 dnů ode dne jeho oznámení ke Krajskému úřadu Olomouckého kraje podáním u zdejšího správního orgánu.

otisk úředního razítka

Monika Paulová DiS.
vedoucí oddělení

Obdrží:

do vlastních rukou:

Římskokatolická farnost Rapotín, IDDS: fgthdqt

na vědomí:

Národní památkový ústav, IDDS: 2cy8h6t